

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**Програмні вимоги вступного випробування з культурології
для абітурієнтів, що вступають за іншою спеціальністю
на базі ОКР «молодший спеціаліст»**

2021 рік

**Програмні вимоги вступного випробування з культурології
для абітурієнтів, що вступають за іншою спеціальністю
на базі ОКР «молодший спеціаліст»**

Програма вступної співбесіди з «Культурології» встановлює порядок для зарахування або поновлення осіб для подальшого навчання, а також для отримання другої вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр». Зарахування (переведення, поновлення, друга вища) відбувається на конкурсній основі за зазначеними в програмі критеріями.

Культура відіграє все більшу роль у формуванні та зміцненні сучасного суспільства, розвитку творчих здібностей людини, побудові правової держави. Культура впливає на всі сфери суспільної та індивідуальної життєдіяльності – працю, побут, дозвілля, спосіб життя суспільства й особистості. Цінності, зразки й норми поведінки людини, що виникають у результаті освоєння світу, виступають одночасно як елементи складного механізму регулювання соціального життя. Сходження суспільства до нових вершин розвитку вимагає насамперед звернення до культурного потенціалу, накопиченого людством за час його існування. Особлива увага у сфері культури потрібна приділятися моральній складовій суспільства, бо саме моральність є ключовим фактором формування та буття *Homo sapiens*.

Вступники повинні знати поняття та терміни, зазначені у програмі, повинні називати, визначати, оперувати ними, встановлювати відповідність з епохою, діяльністю певних політичних чи історичних діячів, культурологів та митців культури тощо. Кожне поняття чи термін згадані в програмі лише один раз, проте можуть бути конкретизовані й під час перевірки інших тем (окрім тієї, де вони безпосередньо зустрічаються). Отже, вступники мають знати не тільки загальне визначення терміна, але і його конкретно-історичне значення. Вони мають розрізняти особливості вчень культурологічних шкіл, основні поняття; основні положення та категорії культурології, процес становлення і сучасний стан культурологічного знання; основні ознаки і історичні типи культури; тексти європейської та української традицій, спираючись на історію культурологічних вчень; формувати власну культурну позицію зі світоглядних питань; відстоювати свою світоглядну позицію з тих чи інших питань.

Основний зміст вступного іспиту

Розділ I. Теоретичні аспекти культури.

Тема 1. Предмет культурології як науки про культуру. Сутнісні характеристики культури. Культура і цивілізація.

Предмет культурології як науки про культуру. Роль Л. Уайта в становленні культурології як самостійної наукової галузі. Сутність культури. Методологічні підходи до вивчення категорії «Культура». Структура

культури. Функції культури. Типи та види культури. Форми культури. Міфологія як перша форма культури. Особливості духовної культури. Концепції культури. Розуміння культури як соціального процесу. Поняття «культура» і «цивілізація». Культурна єдність людини і природи.

Тема 2. Походження і головні етапи розвитку культури. Виникнення мистецтва. Первісна культура.

Походження і головні етапи розвитку культури. Філософські концепції культури: просвітницькі концепції, культурологічні школи, еволюційні концепції. Основні етапи культурогенезу. Культурний простір: сутність, структура, динаміка. Мова культури. Функції мистецтва. Види мистецтва. Походження мистецтва. Мистецтво як форма суспільної свідомості. Особливості декоративно-прикладного та ужиткового мистецтва. Первісна епоха та її місце в історії людства. Натурфілософія як основа світосприйняття первісної людини. Розвиток матеріальної культури та еволюція мистецтва у палеоліті, мезоліті, неоліті. Культура епохи бронзи і заліза.

Розділ II. Основні етапи розвитку світової культури

Тема 3. Культура Стародавнього Сходу.

Стародавні цивілізації IV-III тисячоліття до н.е. на територіях Передньої Азії: Вавилон, Шумер, Єгипет, Ассирія, Урарту та інші. Вплив географічних чинників на процес зародження, становлення й розвиток цивілізацій. Шумеро-Вавилонська культура та її особливості. Епос «Сказання про Гільгамеша». Вавилонська архітектура та скульптура. Особливості ассирійського образотворчого мистецтва. Фінікійська культура. Розвиток медицини, географії та астрономії.

Культура Стародавнього Єгипту. Виникнення єгипетської держави і періодизація культури Стародавнього Єгипту. Писемність. Єгипетська наукова думка. Особливості світосприймання стародавніх єгиптян: міфологія, архітектура, мистецтво.

Індійська культура. Культура Хараппі та культура «Рігведи». Повсякденне життя: касти, сім'я і мораль. Філософські концепції індійської культури на базі наукових знань. Мистецтво Індії: його джерела і специфіка.

Культура Стародавнього Китаю. Періодизація культури. Специфіка мистецтва Стародавнього Китаю: каліграфія, поезія, живопис. Наука Стародавнього Китаю. Великий шовковий шлях.

Тема 4. Культура Античності.

Культура античного світу. Історико-культурний феномен античності. Етапи розвитку давньогрецької культури. Доісторична Греція і класична Еллада. Зародження науки в Греції. Давньогрецька архітектура і пластичне

мистецтво. Виникнення театру. Драматургія. Комедія і трагедія. Піднесення і падіння давньогрецької культури.

Культура Стародавнього Риму. Періодизація культури. Система виховання й освіти. Римський інженерний геній. Мистецтво.

Тема 5. Культура Візантії.

Культура Візантії як своєрідний синтез культурних традицій греко-римського світу, християнства і елліністичного Сходу. Візантійський тип культури: держава, церква, цивільне право, система освіти, наука. Візантійське мистецтво, його специфіка. Візантійська архітектура. Рух іконоборців. Вплив візантійської культури на культури слов'янських народів.

Тема 6. Культура Середньовіччя.

Поняття «Середні віки». Християнство і культурний процес. Середньовічна культура Західної Європи. Середньовічний тип міста. Культура міста. Діячі культури Середньовіччя. Розвиток освіти. Середньовічні університети. Розвиток наук. Романська література. Середньовічний епос: лицарська література, поезія вагантів. Середньовічне західноєвропейське мистецтво. Романський стиль та готика, їх особливості. Середньовічна ікона.

Тема 7. Культура епохи Відродження.

Поняття Відродження. Особливості культури епохи Відродження. Народження гуманізму. Пошуки ідеалу соціальної справедливості й свободи. Утопічний соціалізм Томаса Мора, Томазо Компанелли, їх вплив на розвиток літератури. Наукові відкриття епохи Відродження: Христофор Колумб, Васко да Гама, Фернан Магеллан, Микола Коперник, Йоганн Кеплер, Йоганн Гутенберг. Гуманізм Данте Аліґ'єрі, Франческо Петрарки, Джованні Бокаччо, Франсуа Рабле, Еразма Роттердамського та інших визнаних письменників епохи Відродження.

Поняття «Ренесансу». Ренесансне мистецтво. Італійський живопис та скульптура. Титани італійського Відродження: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело. Ботічеллі, Тиціан, Тінторетто. Криза гуманістичних ідеалів. «Золоте століття» іспанського живопису.

Тема 8. Культура Нового Часу і Просвітництва.

Поняття «Нового Часу», «Реформації» і «Просвітництва». Діячі Реформації: Ян Гус, Мартін Лютер. Література і епос епохи Нового Часу (Д. Мільтон, Ф. Клопшггок та інші). Стилi художньої культури: бароко і класицизм. Творчість італійського скульптора Л. Берніні. Живопис Д.Веласкеса, А. Дюрера, М. Караваджо, П. Рубенса. Скульптура бароко.

Архітектура: рококо, класицизм. Теоретичні принципи класицизму в творчості Н. Буало. Драматургія Ж. Расіна і Ж. Мольєра.

Епоха Просвітництва. Раціоналізм як джерело ідеології Просвітництва. Жан-Жак Руссо і Шарль-Луї Монтеск'є.

Тема 9. Європейська культура XIX-XX століть.

Культура періоду розвитку вільної конкуренції. Промисловий переворот і урбанізація. Розвиток класичного природознавства у науці. Філософські системи І. Канта, Ф. Шелінга, Г. Гегеля. Ідеологія лібералізму, його вплив на розвиток науки і культури. Романтизм: особливості у художній культурі. Творчість Ф. Шиллера і Й.В. Гете, Д. Байрона, В. Гюго, Е. Делакруа, Ф. Гойї, В. Скотта. Специфіка критичного реалізму. Творчість О. де Бальзака, Ч. Діккенса, Г. Флобера. Живопис О. Ренуара, К. Моне, Е. Мане, Е. Дега та інших. Характеристика постімпресіонізму. Натуралізм як течія в художній культурі.

Модернізм як доба у культурі. Причини виникнення стилю модерн. Модернізм в літературі та театрі. Основні течії модерністського мистецтва: кубізм, експресіонізм, дадаїзм, супрематизм, сюрреалізм, поп-арт. Модерн як архітектурний стиль.

Авангардистський живопис. Функціоналізм в архітектурі. Нові виразні засоби в музиці.

Культура постмодерну. Культура університетів. Постмодерна ідентичність. Дискурсивні практики постмодерну. Симулякри і симуляції. Світ медіа.

Розділ III. Основні етапи розвитку культури України

Тема 10. Культура східних слов'ян.

Основні етапи розвитку культури східних слов'ян. Вірування та міфологія східнослов'янських племен. Трипільська культура, її особливості. Специфіка культурного процесу скіфського періоду. Черняхівська культура, її місце в культурному надбанні слов'ян. Праслов'янська писемність. «Велесова книга», її значення для розвитку культури києворусичів.

Тема 11. Культура Київської Русі.

Язичницька культура Київської Русі. Запровадження християнства та його вплив на розвиток культури Київської Русі. Взаємозв'язки культури Київської Русі з культурами інших народів. Володимир Великий, Ярослав Мудрий і культурний розвиток Київської Русі. Діяльність митрополита Іларіона як просвітника, діяча культури. Писемність, літописи. Мислителі Київської Русі. Книжна справа. Зародження і розвиток шкільної освіти. Наукові осередки. Література Київської Русі. Архітектура Київської Русі.

Образотворче мистецтво: іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра. Музичне мистецтво Київської Русі, нотне крюкове письмо. Театральне мистецтво. Зв'язок культури Київської Русі з античністю. Місце і роль культури Київської Русі у європейській культурі.

Тема 12. Українська культура XIV-XVII століть.

Україна наприкінці XIV – в першій половині XVII століть. Характерні особливості архітектури. Образо-творче та декоративно ужиткове мистецтво. Іконопис XIV-XV століть. Поділ України та розвиток культури. Роль братських шкіл у становленні освіти. Роль Кирило-Острозької академії у розвитку освітянських процесів в Україні. Виникнення та розвиток друкарства в Україні. Внесок Києво-Могилянської академії у розвитку освіти в українському суспільстві. Петро Конашевич-Сагайдачний – видатний діяч України. Книги Лаврської друкарні. Особливості реформаційного руху в Україні. Народні думки і пісні XIV-XVII століть. Перші школьгні підручники. Колегії в Україні.

Тема 13. Українська культура XVIII-XIX століть.

Умови розвитку української культури другої половини XVII-XIX століть. Феофан Прокопович – видатний діяч Просвітництва і культури. Григорій Сковорода – просвітитель, філософ, поет. Нові тенденції розвитку образотворчого мистецтва другої половини XVII- XVIII століть. Культурно-мистецький процес в Україні у XVIII столітті, його особливості. Наука і література. Граматика Мелентія Смотрицького. Наукова та громадська діяльність Інокентія Гізеля, Данила Туптала, Стефана Яворського. Освіта в Україні у XVIII столітті. Архітектура й образотворче мистецтво другої половини XVIII століття. Музичне життя України. Українське національно-культурне відродження кінця XVIII – першої половини XIX століть. Кирило-Мефодіїєвське товариство. Розвиток української етнографії та фольклористики: Г.Калиновський, М.Максимович, І.Срезневський, О.Бодянський та інші діячі української культури. Історіографія. Освіта і наука в Україні у першій половині XIX століття: створення гімназій, ліцеїв, відкриття університетів. Розвиток живопису у першій половині XIX століття: В.Тропінін, В.Штернберг, Т.Шевченко. Розвиток графіки. Музика. Українська драматургія і театр першої половини XIX ст. Роль творчості Т.Шевченка у становленні української культури. Культурний процес другої половини XIX століття. Реформа освіти. Особливості української літератури другої половини XIX століття. Організація науково-мистецьких товариств. “Просвіта” та її роль у культурному процесі: недільні школи, клубні заклади та бібліотеки в Україні. Розвиток музичного мистецтва в кінці XIX - на початку XX століть. Становлення української професійної художньої школи. “Театр корифеїв”.

Тема 14. Українська культура XX століття.

Політичне життя та культурний процес в Україні на початку ХХ століття. Відродження української культури в період національно-демократичної революції: освіта, вища школа, наука, література, театр, музика, преса, книгодрукування. Образотворче мистецтво початку ХХ століття. Навчальні заклади для жінок. Музейна справа в Україні. Меценати та колекціонери. Українізація. Національні меншини. Преса, книгодрукування. Література і театр на тлі нових національних та соціальних реалій. Український мистецький авангард та його доля. Архітектура. Українська культура у 30-ті роки. Культура України в роки Першої та Другої світових війн. Культура повоєнного часу. Шістдесятники. Українська культурна парадигма II половини ХХ століття. Культура в часи перебудови та становлення незалежності України.

Тема 15. Культура в сучасній Україні.

Культура в Україні на початку ХХІ століття. Формування нової соціокультурної дійсності та її риси. Національний характер, свідомість і самосвідомість як феномен культури. Сучасна українська культура та її входження у світовий простір. Проблеми української культури в контекст і світового розвитку. Культура української діаспори.

Орієнтовний перелік питань

1. Поняття «культура». Основні етапи розвитку культурологічної думки.
2. Загальна характеристика первісної культури. Міфологія, магія та релігія.
3. Первісне мистецтво.
4. Періодизація і загальна характеристика культури Месопотамії. Найважливіші досягнення народів стародавньої Месопотамії.
5. Шумеро-аккадська культура.
6. Культура Стародавнього Єгипту (релігія, наука, освіта, мистецтво).
7. Культура і релігія Давньої Індії.
8. Культура Давнього Китаю. Традиції в китайській культурі.
9. Писемність у країнах Стародавнього сходу.
10. Крито-мікенська культура.
11. Античне мистецтво: архітектура, скульптура, живопис.
12. Освіта та наука у Стародавній Греції.
13. Культура етрусків та інших давніх італійських народів.
14. Культура Стародавнього Риму.
15. Християнство та його роль в культурі античності й середньовіччя.
16. Розвиток освіти та науки європейського середньовіччя.
17. Середньовічне мистецтво. Романський і готичний стилі.
18. Філософія і наука Відродження.
19. Мистецтво та література Ренесансу.
20. Реформація і її вплив на розвиток культури.

- 21.Розвиток науки та мистецтва у XVII ст.
- 22.Ідеологія Просвітництва.
- 23.Розвиток європейського мистецтва в епоху Просвітництва.
- 24.Тенденції та особливості розвитку західноєвропейської культури XIX століття.
- 25.Основні проблеми розвитку світової культури XX–XXI ст.
- 26.Трипільська культура.
- 27.Розвиток освіти та писемності у Київській Русі.
- 28.Язичництво та християнство на Русі. Особливості української міфології.
- 29.Особливості Давньоруського мистецтва (архітектура, живопис).
- 30.Літописання та література Київської Русі.
- 31.Книгодрукування і розвиток української літератури у XIV – сер. XVII ст.
- 32.Розвиток освіти в українських землях у XIV – XVIII ст. Острозька школа. Києво-Могилянська академія.
- 33.Розвиток освіти на Слобожанщині. Харківський колегіум.
- 34.Виникнення і розвиток театрального мистецтва в українських землях (XV – сер. XVII ст.).
- 35.Джерела й особливості українського бароко.
- 36.Видатні меценати і культурні діячі.
- 37.Визначні діячі української культури XVIII ст.: Ф. Прокопович і Г.Сковорода.
- 38.Кобзарство як культурний феномен. Пісні та думи України.
- 39.Українське національно-культурне відродження (кін. XVIII–XIX ст.).
- 40.Основні етапи розвитку української культури у XX – на поч. XXI ст.

КРИТЕРІЇ

оцінки знань за результатами випробувань з культурології

Кількість вірних відповідей	Кількість балів
30 вірних відповідей	200
29 вірні відповіді	195
28 вірні відповіді	190
27 вірні відповіді	185
26 вірна відповідь	180
25 вірних відповідей	175
24 вірних відповідей	170
23 вірних відповідей	165
22 вірних відповідей	160
21 вірних відповідей	155
20 вірних відповідей	150
19 вірних відповідей	145
18 вірних відповідей	140
17 вірних відповідей	135
16 вірних відповідей	130
15 вірних відповідей	125
14 вірних відповідей	120
13 вірних відповідей	115
12 вірних відповідей	110
11 вірних відповідей	105
10 вірних відповідей	100